hejmar 22 zivistan 1998

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan
Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Biskops Arnöyê ya 22emîn

Civîna 22emîn ya *Kurmancî* li Biskops Arnöyê (Swêdê) di navbera 26.10 - 1.11 1997an de çêbû. Di vê civînê de kesên beşdar li ser nexweşiyên heywanan, zimanê zarokan, îdyomên kurdî, hin termên hiqûqî û aborî, devoka Qerejdaxê û ferhengoka *Hawarê* xebitîn.

Di vê civînê de Xosrow Abdullahî (Selmas), Mistefa Aydoğan (Mêrdîn), Lutfî Baksî (Xerzan), Rojen Barnas (Diyarbekir), Salim Çeliker (Diyarbekir), Michael Chyet (Waşington), Elîşêr (Wan), Rojan Hazim (Hekarî), Selam Nouman (Qamîşlok), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Kendal Nezan Diyarbekir), Zinar Soran (Dêrik), Veysi Zeydanli (Bidlîs) û Reşo Zîlan (Agirî) beşdar bûn.

Encamên cîvînê di vê hejmara *Kurmancî* de tên belav kirin.

Nexweşiyên heywanan

Amadekar : Rojan HAZIM

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
nexweşî, nesaxî; nisaxî	hastalık	maladie	disease, sickness, illness
werar	belirti, alamet	symptôme, indication, signe	symptom, sign, indication
agir, alek, diryan	kuş palazı	diphtérie, croup	diphteria
cedew, (m) : piştkuliya bi kêm û elem a dewarên bar	yük hayvanlarının sırtında oluşan bere	inflammation purulente du dos des bêtes de somme due au frottement du bât	purulent boil on animal's back,due to irritation by loads carried on the back
cedew girtin	yara, bere kaplamak	être couvert de purulences	
peqik, pêlqik, avlik	deri ya da ciltte oluşan su kabarcığı	ampoule, hydropisie	blister
kifte, şeqdan, simrizî	tırnak hastalığı	grive (zool.)	softening of horse's hoof, thrush
kabik, kabçûyî		crampe	cramp
kam, debax, devkulî	hayvanlarda ağız iltihaplanması, ülseri	ulcération buccale, infection des animaux	animals' mouth ulceration
qolinc, zikêşî	kulunç	colique, crampe	colic, cramp
qesel, seqav, seqew	çatlama, soluksuzlaş-maktan ölme	mort d'essoufflement (pour un cheval	(horse's) death from breathlessness (shortness of breath)
piştî beza bilez avê nede hespî, ew dê seqavî bibe	hızlı koşudan sonra ata su verme, zatürye olur	après cette course rapide n'abreuve pas le cheval, il va attraper une pneumonie	after this fast ride don't give the horse any water, or he'll catch pneumonia
bi zoliyan	fazla yüklenmekten ürkmüş, yük taşımaktan kaçmak	cheval ou mule traumatisé par des fardeaux lourds et qui refuse d'être chargé	horse or mule traumatized by being overloaded with heavy burdens, who refuses to be loaded down
pêsatî	at zatüryesi	pneumonie chevaline	pneumonia (horse's)
xurîk	hayvanlarda çicek hastalığı	clavelée, variole du mouton et des vaches	sheep pox, cowpox
xurî	çiçek hastalığı	variole	small pox, variola
guhanreşî, guhanok	meme iltihabı	mammite, mastite	mastitis
guhanokî bûyîn, bi guhanokê ketin	meme iltihabına bulaşmak	être atteint de mammite	to get mastitis
tebek, şebek	şap hastalığı	fièvre aphteuse	foot-and mouth disease of cattle
marik, mûmark	tenya	ténia, cénure	taenia
şîlav, firşik	şirden	caillette	rennet stomach, abomasum
bawêşe, bawêşî, baêşe	meme romatizması	rhumatisme des mamelles	rhumatisme of the udders
pêşûkî, pêkî, gurî	uyuz	gale	scab, mange
kotî	cüzzamlı	lépreux	leprous
ketew, kedew	cilt sakağısı	morve cutanée, farcin	skin glanders
kêtav	sakağı, ruam	morve	glanders
mêlak, teşenek	bronşit	bronchite	bronchitis
zerik, nexweşiya germê : di dawiya biharê destpêka havînê peyda dibe	sarılık	ictère, jaunisse	icterus, jaundice
ta	sıtma	paludisme, malaria	malaria
pezê tawî	sıtmalı koyun	mouton atteint de malaria	sheep suffering from malaria
axûzî, axorî : nexweşiyeke ku ji zêde xwê xwarinê tê	fazla tuz yemekten doğan bir hastalık	maladie causée par une consommation excessive de sel	illness caused by overeating
kepenek	kepenek	maladie du foie des moutons	liver disease of sheep
harî	kuduz	rage	rabies
qotik : nexweşiya ku pez pê nişkeva dimire		tremblante, maladie tremblante des moutons	scapie
gêjî	sersem, seremlik	vertige	staggers
jarî, jehrî	1) zehirlenme, 2) mide fesadı	1) empoisonnement, 2) indigestion	1) poisoning, 2) indigestion, sick from overeating
kûnêr, kînor	kan çıbanı	abcès	boil, blood boil
nikilşîn, nikleşîn	tavuk kolerası	choléra des poules	chicken cholera
(mirîşk) bi nikilşînê ketin	tavuk kolerasına tutulmak	être atteint de choléra (poules)	to suffer from chicken cholera
sebenisk, sebînisk, sebînisî : nexweşiya seyan e, ku heke kurî an jî boçikê jê bikin, xelas dibe	köpek hastalığı	une maladie de chiens	disease of dogs
yeman : kînoreke xedar e, li ser milan derdikeve, tu çareya wê nîne	hayvanların omuzların da oluşan çaresiz yara	plaie incurable qui apparaît sur les épaules des animaux	uncurable boil on an animal's shoulder
yeman derxistin	«yeman» a tutulmak	être atteint de «yeman»	to suffer from "yeman"
birîna reş	şarbon hastalığı	charbon, anthracose	anthrax
kêlik, nûnik, neynok, firnik			
nûnikî bûyîn, firnikî bûyîn			

Devoka Qerejdaxê

(VI)

Amadekar : Mahmûd LEWENDÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
moz; mozezebeş	eşek arısı	frelon	hornet
mozqirtik, zirqîtik	sarı renkte yaban arısı	guêpe	wasp
guhê xwe mûç kirin	kullaklarını dikmek, kabartmak	dresser les oreilles	to prick up one's ears
xwe mûç kirin	dikilmek	se dresser	to hold oneself erect
mûmar	dolama	panaris	whitlow
mwîrî, mûrî, morî, mûr, mûrîstang, morîstank, gêre, gêrgere, gerîk, gêrgêrîk	karınca	fourmi	ant
mwîrîstan, mûristan, morîstan	karınca yuvası	fourmilière	formicary, ant's nest, ant hill
neçel	çatal, yaba vs. parmağı	fourchon, dent	prong (of a fork, etc)
neçê	iyi olmayan, kötü	incorrect, mauvais	incorrect, bad
neçê kirin	iyi yapmamak	mal agir, se comporter mal	to misbehave
neçêyî, nêçêtî	kötülük	incorrection	incorrectness
nermijandin	yumuşatmak, katılığını gidermek	mariner	to marinade, to marinate
nermijî	yumuşamış	ramoli, mariné	marinated
nermojnakî, nermojekî, wekî nermijî, nermoşkî	yumuşağımsı	douillet, mou	gentle, soft, tendre
nermik	meme	lobe	lobe
nermika guh	kulak memesi	lobe de l'oreille	ear lobe
nermika qêf, nermika serî, şilîka serîn, şillik	bıngıldak	fontanelle	fontanel
nesax	esen olmayan, hasta	souffrant, malade	sick, ill, unwell
newêrek	korkak	lâche, poltron	coward
nêm, kêm	irin, cerahet	pus	pus
nêm girtin	irin toplamak	suppurer	to suppurate
nişmî	titiz, itinalı, temiz	soigné, très propre,	tidy, careful, very clean and neat groomed (appearance)
jinek nişmî	itinalı bir kadın	une femme soignée	a tidy, careful, groomed woman
nixilîn : bê hal ketin, bê taqet ketin	halden düşmek	être épuisé, très affaibli, à genoux	to be worn out, very weak, exhausted
nixilandin : anîn xwar	devirmek, yere atmak	abattre	to knock down, to throw down, to overthrow
niyêr : nêr	eril	masculin, mâle	male, masculine
niyêrmo : nêremê, nêrûmê, nêrebwîk	hünsa, erdişi	hermaphrodite	hermaphrodite
nizar, dibûr	güneş görmeyen yer	ubac	sunless slope
beroşk	güneşlik, güneş alan yer	adret	sunny slope
nîçik : gillik, çillik, zîlik	klitoris	clitoris	clitoris
no	hırçın, sert, huysuz	qui a un mauvais caractère, méchant	ill-tempered, bad-tempered, naughty
noşîcan be	1) afiyet olsun, 2) sıhhatler olsun	que cela te (vous) fasse du bien (se dit à une personne qui mange, qui boit, qui sort du bain, etc.)	may it do you good (said to person eating, drinking or coming from bath, shaving)
nokbec : nokbejî, noka bejî	yabani nohut	pois-chiche sauvage	wild chickpea, wild garbanzo bean
noman : nêreker	eşşek (eril)	âne mâle	donkey, jackass
nuhmalî, nûmalî	yeni ev kurmuş olan kimse	personne qui vient de fonder un foyer, une famille	one who has recently established a household (newly wed)
nuka : noke, nika	şimdi	présent, maintenant	now
nûtik	yavşak (bit yavrusu)	larve de poux	nit (of louse)
rişk	sirke (bit yumurtası)	lente	nit (of louse egg)
pak, paqij	temiz	propre	clean
pak kirin	temizlemek	nettoyer	to clean
palik : kurtan	semer	bât	packsaddle
palûke, m	küçük fabrika	manufacture, petite fabrique	small factory
pang : xirbê ser vekirî	üstü açık harabe	ruines d'une maison où on cultive un potager	ruins of a building inside of which a vegetable garden is planted
pap	posa	lie	dregs
papûr, m	şose, cadde	chaussée, route	road, thoroughfare
pardax : texsîr	esirgeme, taksir	épargne, protection	saving, protection
pardax kirin	esirgemek	épargner	to save
parzin	süzme bezi	gaze à filtrer le lait	filtering cloth, strainer
parzinandin, parzandin, dakirin	sütü süzmek	filtrer le lait	to filter (milk)
paşpêkî, paşpê, paşîpê, paş û pêş, bere paş, paşopê	tersine	à contresens, à rebours	in the opposite direction
paşpêkî li kerê siwar bûn	eşeğe tersyüz binmek	monter l'âne à contre sens	to rode the dankey sitting backwards
takêş : pêlawên ku an tenê yên piyê rast an yên piyê çep bin; solên takêş : her du fer jî ên piyekî ne; herdu çep in an herdu ên çepê ne	ikisi de sağ yada sol ayağa uyan ayakkabı çifti	paire de chaussures consitant de deux pieds droit ou de pieds gauche	a pair of shoes consisting of two left-foot or two right-foot shoes
vajî, berevajî	ters yüzlü	à l'envers	inside out
paşpaşkî, berepaşkî	gerisin geri	à reculons, en arrière	reverse backwards
payin	beklemek	attendre	to wait
pelandin	el yordamıyla yoklamak	tatônner	to grope around
pelepûçî : viqî vala	saçma sapan, abuksabuk, boş, anlamsız	absurde, incongru, incohérent	nonsense, absurdity
gotinên pelpûçî	abuksabuk sözler	paroles absurdes, creuses, sornettes, absurdités	nonsense, rubbish meaningless speach
pelikîn	gözü korkmak	être intimidé	to be intimidated
xwe pelikîn	büzülmek	se recroqueviller, se faire petit	to shrivel up, shrink
pêlkut	yarım yamalak	à moitié fait, incomplet	only half done, interrupted in the middle
karê xwe pêlkut kirin	işini yarım yamalak yapmak	faire son travail à moitié, bâcler son travail	to botch (up) (work), to do sth. perfunctorily
pelkutkî	baştan savma	bâclé	slapdash
karê pelkutkî	baştan savma iş	travail bâclé	a botched (up) (piece of work)
pelok, pelûr, pilor	bulamaç	bouillie	thick soup made with flour, butter and sugar
perpitîn, pelpitîn	debelenmek	palpiter	to palpitate, to quiver
pêrgî, pêrgînî, pêşî	ön	au-devant	front, foremost
çûn pêrgiya yekî	birini karşılamak	aller au-devant de quelqu'un	to go meet; to welcome
pêxwarinî	katık	en-cas, casse-croûte	snack
pijgûrî, bişkûrî, pişkur	ayak üstü işlerde çalışan çocuk	enfant qui effectue les menus travaux domestiques	child who performs small tasks
pil pil, pilepil	dırıltı	grognement	grumbling, snarling
pincîk, pîjik	tırnak kenarında çıkan sert deri parçası	excroissance formée autour d'un ongle	callus
pirpar, parpar	semizotu	pourpier	purslane
peritandin	(kumaş, et, vs için) lime lime olmak, dağılmak	se désagréger	to distingtegrate, come apart

Zimanê zarokan

Amadekar : Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
zimanê zarokan : zarê zarokan	çocuk dili	langage enfantin	baby talk
aba, bab, baba, babba, babo, babbo, bav, bavo, eba, ebo, yabo	baba	papa	dad, daddy
be ! : gava ku dixwazin zarokan bi henekî veciniqînin yan jî bitirsînin vê dibêjin.	çocukları şakayla ürkütmek için söylenir	interjection pour faire plaisamment peur à un(e) enfant	an interjection like saying «boo» to excite an infant
bebê : ji bo gazîkirina zarokên keçînî dibêjin.	kız bebeği çağırma formu	forme vocative pour appeler une bébé	vocative form for calling a baby girl
bebî : 1) bebek, bebe, bebik ; 2) bûkik	bebek	1) bébé ; 2) poupée	1) baby, 2) doll
bebo : ji bo gazîkirina zarokên kurînî dibêjin.	Erkek bebeği çağırma formu	forme vocative pour appeler un bébé	vocative form for calling a baby boy
bilo, pilo : cûcik, bilik	çük	zizi	pee pee
biok, biho, bi'ok : 1) bihuk, kurm û kurmik, 2) heywan	(çocuk dilinde) böcek	bebette (insecte), bestiole	bug (insect)
bive, pive, biv, çiz : tehlûke, xeter	tehlikelidir	c'est dangereux, attention bobo!	it's dangerous, careful boo boo!
bive bûn, pive bûn : (bi) tehlûke bûn, (bi) xeter bûn	tehlikeli olmak	être dangereux	to be dangerous
bu' : gava ku dixwazin zarokan bi heywanekî bitirsînin vê dibêjin	çocukları bir hayvanla korkutmak için söylenir	hou, se dit pour faire peur aux enfants avec une bête (loup)	ooooh, interjection used to frighten a child as if a wolf was coming
cîcî kirin : xweşik kirin, xemilandin xwe cîcî kirin : xwe xweşik kirin	cicilenmek, süslenmek	se faire beau (belle)	to make oneself pretty
cîcî bike! : xweşik bike!, bixemilîne!	cicilen	fais-toi beau (belle)	make yourself pretty
cîcî bûn : xweşik bûn, xemilîn	cici olmak	être mignon	to be cute
cîcî : xweşik, rindik, bedew, ciwan, law, spehî, xasek	cici	beau, mignon	pretty, cute
cîrceq : babûtanî, zirnezîq, tingilafistan, tingilafistî. Li hin deveran, gava ku zarokan li babûtaniyê siwar dikin, dibêjin : "cîrceqê sabûnreqê".	tahterevallı	balance	teeter - totter
cûcê, tûtû : mirişk	tavuk	poulet	chicken
ça'ço, çe'ço, çehço : çav	göz	oeil	eye
çeç, çeçik, çeço, deço, pepik, tet, tetê, teto : dest. Li hin deveran, gava ku bavek destvala ji bajêr vegere malê, ji zarokan re vê dibêjin : "pepikan l´hev xe babo hat, ker firot û destvala hat".	el	main (menotte)	little hand
çîk, çîq, cî', dîq : gava ku bi zarokan re dilîzin bi maneya "min tu dîtî" vê dibêjin û dom dikin : "çîk, baqle baçîk!".	seni gördüm	coucou !	peek-a-boo !
çîkçîk : çûk, çivîk	kuş	oiseau	bird
çiço : memik, çiçik	meme	nénés (téton)	nipples
çik çik, eçê eçê ! : ji bo ku zarok li ser piyan rawestin vê peyvê dibêjin.	Bebeklerin ayakta durmaları için söylenir	se dit aux bébés pour qu'ils se tiennent debout	«upsy-daisey» expression to encourage babies to stand up
çiz kirin : 1) dax kirin, 2) şewitandin, sotandin	yakmak	brûler	to burn
çiz bûn : 1) dax bûn, 2) şewitîn, sotin	yanmak	être brûlé	to be burnt
çiz : 1) xeter, tehlûke, 2) germahî, agir, ar, şewat	1) tehlike, 2) ateş, yakıcı	1) danger, 2) feu, brûlant	1) danger, 2) fire, burning
çoço : ker	eşek	hi han (âne)	donkey
çûçî kirin, çûç kirin, çûçê kirin, tot kirin, tûtî kirin : rûniştin	oturmak	s'asseoir	to sit down
çûçî bike !, çûç bike !, çûçê bike !, tûtî bike !, tot bike ! : rûne !	otur	asseids-toi!	sit down !
çûçî, çûç, çûçê, tûtî, tot : rûniştin	otur	assis	sit
çum çum kirin : 1) serê xwe şûştin, 2) ketin avê, ajnê kirin	1) yıkanmak, 2) yüzmek	1) se laver, 2) nager	1) to wash oneself, 2) to swim
da, dada, eda, dado, dadê, inê (ji tirkî) : dê, dayik	anne	maman	mum, mummy; mom mommy
dehdeh : hesp	at	dada (cheval)	horsey
dirrin dirrin : makîne	makina	machine, appareil	machine, apparatus
dûdê : pez	koyun	mouton	sheep
e e e ! : ji bo ku zarok razên vê dibêjin	çoçukları uyutmak için söylenir	dodo !	«bed-y-bye», night-night
ehe kirin : kuxîn	öksürmek	tousser	to cough
etê : 1) et, xwîşka mezin, li hin deveran ji bo dê jî dibêjin, 2) xwîşkê, hekê, hakê !	abla, bazı yörelerde anne için de söylenir	grande soeur, soeur aînée, dans certaines régions se dit aussi pour la mère	elder sister, big sister
ex kirin : 1) ji devê xwe derxistin, 2) tif (tû) kirin	ağzından çıkarmak, tükürmek	cracher, baver	to spit up, drool
'e, 'e'e, e'e, 'ek, 'ey : 1) pîs, 2) gû	1) pis, kötü, 2) bok	1) pas beau (mauvais, vilain), 2) caca	nasty, dirty, é) caca
'e bike !, e'ê bike !, 'e'e ! e'ê !, 'ek ! : gû bike	kaka et	fais caca	go caca, go poo poo
'e bûn, e'ê bûn, 'ek bûn, 'ey, 'ehê : pîs bûn, lewitîn	pislenmek, altını kirletmek	se mouiller	wet oneself
'e kirin, 'e'e kirin, e'ê kirin, 'ek kirin, 'eke : pîsiya xwe kirin, destava xwe ya mezin kirin, gû kirin	sıçmak	faire caca	to go caca, to go poo poo
'eç bike !, 'eç !, 'eçî !, 'eç'eç ! : lê bide !	vur	frappe, cogne	hit, strike, to hit asainst something
'eç kirin, 'eçî kirin, 'içê kirin, 'eçê kirin, 'eçe kirin, kûta kirin, qutî kirin: lê dan, lê xistin, kutan, qutan	dövmek, vurmak	battre, frapper	to hit, to slap
'em kirin, 'emî kirin, 'epî kirin, hem kirin, 'epo kirin, ‘epo : xwarin	yemek	miam (manger)	yum-yum (to eat)
'em bike !, 'em !, 'emî bike !, 'emî !, epî bike !, ‘epî !, ‘epo bike !, 'epo !, 'epo bixwe !, hem bike!, hem ! : bixwe !	ye !	mange !	eat !
'em, 'emî, 'epî, 'epo, hem, hepo : xwarin, xurek	mama	nourriture, miam-miam	food, yum-yum
'ew'ew, 'ewo, 'ew'ew, kûçî, kûço, hepo, wowo, vûve, kûço : se(g), kûçik, kûtî, kûto	köpek	toutou (chien)	doggie, puppy
fi kirin, fû kirin, pû kirin: 1) pif kirin, 2) bi pifê sarkirina xwarinê	üflemek, üfleyerek soğutmak	souffler	to blow
fin: difin, poz, bêfil, kepû, lût	burun	nez	nose
fofo : ji bo xwarinên wek savar û birinc dibêjin	çocuk dılinde pilav	riz, pilaf	rice, pilaf
girgirok, dardarok: 'ereboka bi sê toterîkan ya ji bo fêrkirina birêveçûna zarokan	çocuklara yürümeyi ögretmekte kullanılan üç tekerlikli araba	voiturette à 3 roues pour apprendre aux enfants à marcher (bébé trotte)	3 wheel apparatus to teach infants to walk, «baby walker»
gize kirin : gez kirin, kit kirin	ısırmak	mordre	to bite
gize bike !, gize!, gez !	ısır !	mords !	bite !
gix : ji bo ku zarok bikenin vê dibêjin	gül !	guili-guili, se dit en chatouillant un bébé pour le faire rire	giddy-giddy, said while tickling a baby to make him/her giggle
gixkan bike ! : bikene !	gül !	risette (rire) !	smile ! (giggle)
goço : goşt	et	viande	meat
goganî : ji bo ku zarok serê xwe kil bikin vê dibêjin	başını sağa sola sallamak	hocher de la tête	to shake, to nod one's head
hadê, heydê ! : de em herin !	haydi	vas-y, allons-y	go on, lets go
hêjanî : ji bo hejandina zarokan dibêjin	çoçukları sallamak için söylenir	l'action de bercer un enfant dans un berceau	the rocking an infant in a cradle
hêzok : hembêz, himêz, hemêzok	koyun, bağır	sein, giron	breast
heçî berê, gula zerê : ji bo ku zarok werin ba mezinan ew vê dibêjin û yê ku pêşî têt şekir didinê.			
hela hela ! : de rabe were !	gel bakalım !	viens ici !	come here !
hopanî : ji bo hopkirina zarokan dibêjin			
hozanî, zozanî : ji lîstika ku mezin xwe li ser piştê dirêj dikin û herdu pêyên xwe didin ber zikê zarokan û wan li ser zik radikin			

hewayê dibêjin. Li hin deverên din jê re hozanî jî tête gotin.			
ime, mem : 1) tî, têhnî, 2) ma tu tî yî ? / ez tî me, 3) av dayîna zarokan, av xwastin	su	wa wa, boire (eau)	wa wa, to drink (water)
kaka : ji bo tiştên wek şekir, şekirok û çikolate dibêjin	bonbon, çukulata gibi tatlı şeyler	bonbon	sweets, candy
keka, keko, kek : birayê mezin. Li hin deveran ji bo bav jî dibêjin.	Abi, ağabey	grand-frère, frère aîné	elder brother, big brother
kidê : kara bizinê, kar, karik. ji bo bizinan jî têtê gotin.	kuzu	caprin, chevreau	kid
kite kite : gava ku zarok dikuxin mezin destê xwe li pişta wan dixin û vê gotinê dibêjin. Ango : helal helal !, para te para te !	çocuk öksürdüğünde büyükler sırtlarına vurup söyledikleri söz	formule dite par les adultes lorsqu'un enfant tousse	comment by adults to children when they cough
kix kirin : pîs kirin, kirêt kirin	kirletmek	salir, souiller	to dirty
kix bûn : pîs bûn, kirêt bûn	kirlenmek	se salir	to get dirty
kix, kîx, be' : pîs, kirêt	kıh, pis, kötü	caca (sale, vilain)	dirty, nasty, caca
kûk ! : ji bo ku zarok li mirovî binihêre vê dibêjin	baksana	coucou	peek-a-boo
lalî kirin, ahê kirin, ela kirin, elak kirin, îdî kirin, lele kirin, lala kirin, lolo kirin, lolî kirin, tatê kirin, hahê (hayê) kirin, nenî kirin, nînî kirin, ule kirin : razan, raketin, nivistin, ramedan, xew kirin	uyumak	faire dodo	to go bed-y-bye, night-night
lalî, ela, elak, îdî, lele, lala, lolo, lolî, tatê, hahê (hayê), ahê, nenî, nînî, ule : xew	uyku	dodo	to take a nap
lorik : sawa, dergûş	beşik	berceau	craddle
lûlû kirin, çizê kirin, bel kirin, bil kirin : mîz kirin, mîztin, destava xwe ya piçûk kirin, pij kirin	çişini yapmak	faire pipi	to wee-wee (b.b), to go pee pee
lûlû bike !, lûlû !, çizê bike ! bilo bilo !, belo belo ! : mîz bike !	çiş !	fais pipi !	wee-wee ! (b.b), go pee pee
lûlû, çizê : mîz, destava piçûk, pêşav	çiş	pipi	wee-wee, pee pee
maç maç, pû'pû' : 1) dengê maç kirin û maç jê standinê ye, 2) maç, paç, ramûsan	öpücük	bisou	kiss
mamo : mam, ap	amca	tonton	uncle
me'ik : berx	oğlak	agneau	lamb
me'e, me'me' : pez, mîh	koyun	mouton	sheep
memî : xwarin, xurek	mama, yemek	nourriture pour enfant	baby food
mêmê, memo, mîmî : mêjok, memik : 1) mêjok, memik, 2) memik, çiçik 3) li hin deveran ji bo avê jî dibêjin	1) emzik 2) meme	1) tétine 2) sein, téton	1) pacifier 2) nipple
mi'o, te'te', çêlê : çêlek, çêl, manga	inek	vache	cow
na na na ! : ji bo ku zarokan aş bikin vê dibêjin	çocukları yatıştırmak için söylemir	se dit pour apaiser les enfants	said to appease children «shh-shh»
nanî, nene : nan	ekmek	pain	bread
naynay kirin, nîna kirin : dîl kirin, govend girtin, reqisîn, dans kirin	oynatmak	faire danser	to make someone dance
naynay bike !, naynay !, nîna bike !, nîna !, : dîl bike !	oyna !	danse !	dance !
nono : kinc û cilên nû	yeni elbise	vêtement neuf	new clothes
papîk : tiştên ku dixin pêyên zarokan	çocukların ayaklarına giydirilen	chausson	baby slippers
papol : solên (pêlavên) zarokan	çocuk ayakkabısı	chaussure d'enfant	baby shoes
pepe : nan. Lin hin deveran ji bo ku zarok xwarina xwe bixwe vê peyvê dibêjin	1) ekmek, 2) ye !	1) pain, 2) mange !	1) breat, 2) eat !
pepo, papo, pepê, pêtik, pep : pê. Li hindek deveran pepo ji bo nan jî dibêjin	ayak	pied	foot
piçê, tixo, 'olik : golik	dana	veau	calf
pifo, pifok, fifok, fifo : xwarina germ	sıcak yemek	repas chaud	hot meal
pişo : pisîk, pişîk, kitik	kedi	minou, miaou (chat)	pussy (cat)
pitê ! : bebeka keçînî. Ji bo gazîkirina bebeka keçînî jî dibêjin.	dişil bebek	bébé (de sexe féminin)	baby girl
pitik : zaroka piçûk, dergûş	bebek	bébé, nouveau-né	baby
pito : bebekê kurînî. Ji bo gazîkirina bebekê kurînî jî dibêjin.	eril bebek	bébé (mâle)	baby boy
pixk ! : ji bo ku zarokan bi henekî bitirsînin vê dibêjin		hop là !	
qoço, tek lolo !: gava ku dixwazin bi zarokan re qoç bilîzin vê dibêjin	toslama	donner un coup de tête	to butt (with the head), billy buck
qulopanî, qulopinc : navê lîstika teqle avêtinê ye	takla	culbute	somersault
şoşo kirin, soşî kirin, şoşî kirin : sûştin	yıkamak	laver	to wash
taytay kirin, dardar kirin, tena (tinê) kirin, westê kirin : li ser pêyan sekinîn	ikı ayak üstünde durabilmek	se tenir debout	to keep oneself up
taytay bike !, taytay !, tay ! dardar bike !, dardar !, westê bike !, westê !, tena (tinê) bike !, tena (tinê) ! Li hin deveran, gava ku mezin dixwazin zarok li ser pêyan rawestin, dibêjin : "tinê tinê, bejna dinê": li ser pêyan bisekine !	bebeklerin ayakta durmaları için söylenir	debout ! (se dit pour les bébés qui commencent à se tenir debout)	stand-up ! (expression to encourage babies to start standing upsy-daisy
tetik : lepik, destkêş, destgork	eldiven	gant	glove
tîtî, tîtik, çîçî, tîtik : lîstok	oyuncak	joujou, jouet	toy
tîq ! : ji bo ku zarok bikenin vê dibêjin	gül bana, gülsene !	fais risette	smile, give me a smile
toto : qûn	kıç, popo	fesse	bottom, butt
ufe bûn: germ bûn	sıcak olmak	être chaud	to be hot
ufe : germ e !	sıcak	chaud	hot
uve bûn: sar bûn	soğuk olmak	être froid	to be cold
uvvv : sar e !	uv !, soğuk !	froid	cold
wişik, pişik pişik: gava ku dixwazin zarok bikenin tiliya xwe li lêvan didin û vê dibêjin	haydi gül !	fais risette !	give me a smile !
xitik, xeto : bebeka keçînî	dişil bebek	bébé féminin	baby girl
xûçê, xwekê !: 1) xwîşk, 2) xwîşkê!	bacı	frangine, petite soeur	little sister
navên gehînekên biserpêyan ketina zarokan	**çocukların ayakta durabilme evreleri**	**étapes d'évolution des enfants jusqu'à ce qu'ils se tiennent debout**	**stages of babyhood until they stand**
1 - qûnçûçkî, qûnçûçî, liqûnrûniştin, li ser qûnê rûniştin di vê gehînekê de zarok 5 - 6 mehî ne û êdî dikarin li ser qûna xwe rûnin.	kıç üstü oturabilmek (5-6 aylık çocuk)	se tenir en position assise (vers 5,5 - 6 mois)	to sit up (about 5,5-6 months)
2 - qûnkişk, qûnxişk gava ku zarok dikarin xwe li ser qûna xwe bixişînin û herin.	kiç üstü ilerleme	se traîner sur les fesses	to scoot on one's backside
3 - zikkişk, zikxişk, xuşîn di vê gehînekê de zarok dikarin xwe li ser zikê xwe bixişînin û herin.	yüz üstü sürüklenerek ilerleme	avancer en rampant à plat ventre	to crawl on one's stomach
4 - çarlepîk, çarlepk, çarpîk, çaplûk, çepelî gava ku zarok dikarin bi çarlepkî bi rê ve herin.	emekleme	marcher à quatre pattes	to crawl on all-fours
5 - taytay, tenatena, tenêtenê, westêwestê, dadar gava ku zarok nû dikarin li ser pêyan bisekinin.	ayakta durabilmek	pouvoir se tenir debout	to stand upright (erect)
6 - gavavêtin gehîneka ku zarok êdî dikare gav biavêje.	yürümeye başlamak, adım atmak	faire les premiers pas	to take one's first steps, to toddle
7 - kostekqetandin, bendikqetandin zarok êdî dikare xweş bi rêve here. ji bo vê jî bendekî (kostek) piçekî xav bi herdu pêçiyên mezin yên zarok ve girê didin û dihêlin ku ev bi rêveçûnê wî bendî biqetîne.	ipini koparmak, kendi başına yürüyebilmek	il est devenu autonome pour marcher	he can walk by himself, on his own toddler

Îdyomên kurdî

(IV)

Amadekar : Mustafa AYDOĞAN
Hemîd KILIÇASLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
bi çar çavan girîn, bi xwe de pûkîn	iki gözü iki çeşme ağlamak, gereksiz yere sürekli yakınmak, şikayet edinmeyi alışkanlık edinmek	se plaindre à tout propos, à tort	to complain about everything for no reason
bi der û ro de çûyin : bi ser de barîn, rijîn, (Xwedê dayê, tê de digevize)	çok zengin olmak, mal içinde yüzmek	être très riche, nager dans l'opulence	to be very rich rolling in wealth (rolling in money)
bi dê û bav kirin ; cî bi cî kirin	yerli yerine oturtmak, kanıtlamak	étayer solidement	to prove, establish
bi korayî (nezanî) ketin nav	körü körüne bir işe girmek	s'engager aveuglement	to undertake blindy
bi ser çavên xwe de mîstin : xelk ji xwe dûr xistin; pê re bazar nebûn	itici olmak, kimseyle anlaşamamak	repousser, éloigner les gens; être impossible à s'entendre avec	to be repelling people, to be repulsive
bi ser kodika tije girîn	tok karna, varlığa rağmen ağlamak, yakınmak	pleurnicher, se lamenter sans manquer de rien	to lament while lacking nothing to snivel, to whine
bi şilfa... xwe ketin	çabasız zahmetsiz servet sahibi olmak	faire fortune sans efforts (grâce à un mariage, etc.)	to make a fortune without effort (eg by marriage)
bila kumê me li ser keçeliya me be, bila serê gurrî di bin kum de be...	külahımız kelimizi örtsün, kırılan kol yen içinde kalsın	que le chapeau cache bien notre crâne chauve ; lavons en famille notre linge sale	let's wash our dirty linen in private
bilind firîn	yüksek uçmak	avoir des prétentions excessives, irréalistes	to have excessive (unrealistic) expectations
bilind firîn û nizm ketin	yüksek uçup alçak düşmek, umduğunu bulamamak	prétendre voler haut et tomber bas	pride comes before a fall
bilind kuxîn	büyüklük iddiasında olmak	prétendre jouer dans la cour des grands	to give oneself airs
bilûra (li) ber guhê gê (gayî) ye : wekî ji dîwêr re bêjî, deng nabe xwe û bi ya xwe dike	bildiğini okumak, kulak asmamak	jouer de la flûte pour un boeuf (qui n'entend pas la musique); parler en vain, parler à un mur	talking to brick a wall, to speak in vain
bin cil (berr) kirin	hasıraltı etmek, sümen altı etmek	laisser sans réponse une demande, mettre sous le boisseau	to shelve a matter, to leave unanswered (requests)
bin şil bûyîn	ayıplı, kusurlu olmak, gizli aybı olmak	avoir des casseroles, avoir des choses à cacher	to have something to hide
binguh (belegoşk) germ kirin: lê xistin	kulaklarını okşamak, tokat vurmak	donner une gifle	to slap, smack
bin xwe dagirtin	altını doldurmak, yükünü tutmak, köşeyi dönmek	faire fortune	to get rich
bin çengê wî germ kirin	kurşunlamak	fusiller	to shoot
bin filitî ye, bin avêtî ye, goşt daye pisîkê	kızlıktan düşmüş	elle est déflorée	she was deflowered, lost her virginity
binfilitî	savurgan, dipsiz kuyu	prodigue	profligate, spendthrift
bi nan û perçeyekî li ber gerîn	dünden razı olmak, işe teşne olmak	être tout prêt pour ; ne pas demander mieux	to be eager to do it, to be chafing at the bit
beqa nekirin, av negihiştin ser, av bi ser de nexwarin ; di cîh de mirin	düşüp anında ölmek	tomber raide	to drop dead
bê bintar	asılsız, esassız	sans fondement	without any basis, baseless, bottomles
ba di ber de nare /naçe	dört dörtlüktür, eksizsiz ve mazbuttır	c'est du béton, impeccable, travail parfait	watertight, solid, impeccable, flawless, perfect
bask (perr) tune pê bifire, ji kêfa piyê wî/ wê erd nagire	sevincinden uçmak	fou de joie, sur un nuage	ecstatic, on cloud nine
benê xwe qetandin	ipini koparmak	rompre ses attaches	to sever ties (with family, morale)
brayê xwarinê	iyi gün dostu	ami des beaux jours	fair weather friend
birê bûkê, serê biskê	imtiyazlı, torpilli	privilégié, favorisé, qui a la part belle	priviledged, favoured
bi erdê de çûyîn, ketin binê erdê	utançtan yerin dibine girmek	passer sous terre (de honte)	to hide one's head in shame
kerê yekî ajotin	birinin ardından konuşmak, dedikodusunu yapmak	médire, dire du mal de quelqu'un	to slander, talk behind someone's back
bi şûnîkan bi şûna yekî ketin	giyabında birine öfkelenmek, söylenmek	maugréer, pester contre quelqu'un (en son absence)	to curse, nun doun s.o. (in his/her absence)
bizmarê tiştekî danîn (xistin) avê	ipe un sermek, aldatarak oyalamak	avancer des prétextes creux, inconsistants, renvoyer aux calendes grecques	to make vain excuses, to put sth off indefinitely
bi yekî ve bûn benîşt	birine sakız gibi yapışmak, peşini bırakmamak	être collant, importun, importuner	to importune, to dog s.o., to stick to s.o. like glue
çêleka ser pirê : her kesê ku tê karê xwe pê dike	her gelenin işini gördüğü kişi	bonne à tout faire, personne utilisée par tout le monde	jack-of-all-trades
çêleka zer, çêleka nîsê	kendi sütüyle dolu bakraçı tekmeleyip döken inek; emeklerini boşa harcıyan	la vache qui renverse par un coup de pied le seau rempli de son lait, personne qui après avoir fait du bon travail détruit les fruits de son travail	s.o. who does a good work then turns around and destroys the fruits of his labor
bû doza Ereba, hilka Erebê, bû mesela gayê Kanika	yılan hikayesine dönüştü	histoire interminable, problème insoluble	a long-winded story, something that never ends
bû wek şêxê pê li bizota dike, filfil (îsot) ketiye qûnê	paniğe kapılmak, çok acele etmek	être sur le feu, se précipiter	to panic, to rush
bû noka li kevir : ji hev belav bûn	çil yavrusu gibi dağılmak	se disperser aux quatre coins du monde	to be scattered to the four corners of the world (globe)
bû dizê sola (çovê) xwe	pabucunun hırsızı olmak, haklı iken haksız duruma düşmek	(litt.) Devenir le voleur de ses propres chaussures; se trouver en position de coupable alors qu'on a raison	to be considered at fault when one is actually (in the) right, (litt.) "to steal one's own shoes"
bû kurkê qetyayî ; ne bi kuştin tê ne bi hiştin : bûye cil kete mil	ne atılır ne satılır	quelqu'un ou quelquechose dont on ne sait que faire, qu'on ne peut ni jeter ni garder	a person or thing that one doesn't know what to do with, should one keep it or get rid of it ?
canê yekî kirin (wekî) serrad	birini ateşli silah ile delik deşik etmek	cribler quelqu'un de balles	to riddle s.o. with bullets

canê yekî xirt xirt kirin, kert kert kirin : dan ber kêran	birini bıçak ya da hançerle delik deşik etmek	cribler quelqu'un de coups de couteau ou de poignard	to stab s.o. over with a dagger or a knife, to stab in the back
caw cawê te, meqes meqesa te ye; caw cawê te ye;	köy senin harman senin ; at ata biçirrîne : heta dikarî derewan bike bildiğin kadar	(litt.) La toile est tienne, les ciseaux sont tiens ; tu peux la couper à ta guise ; se dit de quelqu'un qui ment avec exagération, sans retenue	litt. "the cloth is yours, the scissors are yours : cut the cloth as much as you like" ; said of an incorrigible (inveterate) liar
cemeda ser dilê xwe helandin ; dilê xwe rihet kirin	emeline ulaşmak	assouvir sa soif, sa vengeance	to satisfy, assuage, quench (thirst revenge)
cewdikê xwe vala kirin	kurdunu dökmek (cinsel)	tirer un coup (sexuel)	to have a quickie (sexual encounter)
cewdikê wî tije bûye	kurtlanmış (cinsel)	il est en rut	he is on rut, horny
cicokî ketin rê : peyatî û destvala bi rê ketin	yaya ve eliboş (silahsız) yola koyulmak	se mettre en route à pied et sans armes	to set out on a trip.. on foot and unarmed
cîhê lê dimîze giha lê şîn nabe : pirr no ye	o kadar hırçın ve belalı ki işediği yerde ot bitmez	il est tellement belliqueux et dur que là où il pisse l'herbe ne pousse pas	the grass does not grow where he urinates, he is very tough
bê dev û şîpan e	patavatsız	impertinent, irréfléchi	who talks at random and thoughtlessly, tactless, one who talks off the top of his head
cila wî bê berwêr e : doq e	lafını bilmez, nerde ne diyeceğini bilmez	il parle à tort et à travers ; il est impertinent	he talks a lot of nonsense, he knows no limits (in speaking)
cilka (berka) xwe ji avê derxistin : ji heqê xwe hatin	kendi kendine yetmek, idare etmek	se débrouiller, s'en tirer	to extricate oneself (from difficulties), to manage, to be self-sufficient, to get by
cilkirina gê piştî baranê	iş işten geçtikten sonra davranmak	(litt.) revêtir le boeuf après la pluie ; agir trop tard	to act too late when it's all over, to close a stable door after the horse has bolted
cilka bênamûsiyê kişandiye serê xwe; cilik kişandiye serê xwe ; kumê bênamûsiyê daye serê xwe	rezilliği kabullenmek, hakkında söylenenleri duymamazlıktan gelmek	se résigner à l'opprobre ; ne pas agir contre l'infamie	to resign o.s. to disgrace (infamy), to do nothing to counteract a scandal
cineta bi minet : qenciya bi minet	başa kakılan iyilik	faire du bien à quelqu'un et le lui rappeler sans cesse	not to let s.o. forget that you've done them a favor
cinikên (cinên) wî hatine dorê ; cinik hatinê	deliliği tutmak	retrouver ses vieux démons	to revert to an earlier state of insanity to have a relapse
curma ser cîrana ye	ceremesini başkasına ödetmek /çektirmek	faire payer à autrui ses fautes	to mahe others pay for one's own faults

Ferhengoka *Hawarê*

(IV)

Amadekar : Zinar SORAN

kurdî	**tirkî**	**fransizî**	**îngilîzî**
rêvîn, rêving	kirli	sale	dirty
hevêrk : herêm	bölge, mıntıka	district	district
zergoz : bi latînî *Carya fraxinifolio*			
bizo, bizî	kara ağaç	orme	(wych) elm
tanî kirin	çitlemek	entourer de haies	to hedge
tanî : ji darên berû, spindar û mazûyan çê dibe; bi heriyê diseyînin dikin çît			
çît	çit	haie	hedge, fence
olî : xaniyê du qatî, binê wê gom e, serê wê menzeleke mezin a pêşvekirî ye	iki katlı köy evi, altı ahır, üstü oturulacak ev	maison à deux étages dont le premier sert d'étable	two story house whose first floor is used as stable
navko : xaniyê yek qatî	tek katlı ev	maison sans étage	one story house
jûvan : poşman, peşîman	pişman	qui a du regret	regretful, sorry, remorseful
rejû, reşû, rejî	kömür	charbon	charcoal
avdiz : di kelehan de riya dizî ya ku tê de dikarin avê bînin	kalelerde suyun getirtildiği gizli yol	aqueduc secret d'une forteresse	secret water conduit (of a fortress)
direh : garisê spî	ak darı	millet	millet
fetandin, fetihandin	ekilmemiş bir araziyi ziraate hazırlamak	défricher une terre et la rendre cultivable	to bring land into cultivation
bêrm	krater gölü	lac de cratère, lac de montagne	crater mountain lake, small mountain lake
şkev : qabek ji dar çêkirî	tahtadan kap	boîte ou récipient en bois	wooden box or vessel
wişk, werşeq, weşek	vaşak	lynx	lynx
qwîz, kûze	sansar	putois	Martes foina, polecat, skunk
kurîbeşk : kurebeşk	porsuk	blaireau	badger
heftar : keftar	sırtlan	hyène	hyena

sîxur	köstebek	taupe	mole
segavî	kunduz	loutre	otter
marmarîşok, gumgumok, balîfrezk, şemşemotik	kertenkele cinsleri	variété de lézards	types of lizard
sêvil, sêvelok, xilt, koremişk	tarla faresi	rat des champs	field mouse
zof, sarmar, şermar, bijmar, jarmar	kırkayak, çiyan	mille-pattes	centipede
tîrmar, tîremar	ok yılanı	couleuvre à collier	grass snake
hişkeber, dîwarê hişkeber	harçsız (duvar, bent)	(mur, muret) construit par empilement des pierres sans ciment	stone wall built without cement duy-stone wall
bereste, berheste, kevirheste	çakmak taşı	pierre à briquet	flint-stone
pandî : panêr	bekçi, nöbetçi	gardien, garde	guard, sentry
pandîgeh	gözetleme ya da nöbet yeri	poste de garde	sentry box, cabin
bazgûrî, başkûrî, berzûrî	yakarma	supplication	supplication
xwe bazgûrî, başkûrî, berzûrî Xwedê kirin	Tanrıya yakarmak	supplier le Seigneur	to implore, to beg the Lord
qelaçe : çeper	küçük kale	fortin	small fort
hêreker	şahit, tanık	témoin	witness
tinawir : xwedan tîn	canlı, diri	vivant	alive, living
lêvok, lêpok	eğlendirici	amuseur, comique	entertainer, comedian
lêvokî kirin	eğlendirmek	amuser	to entertain, to amuse
pîşekar	1) kahya, 2) teşrifatcı, sunucu	1) intendant, 2) présentateur	1) factor, manager (of estate), 2) presenter, introducer (of pers.)

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE

106, rue La Fayette, 75010 Paris - France
Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN**
Réalisation : **S. ILITCH & M. HASSAN**